

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liidu arengukava aastateks 2019-2023

Kutsumus ja kohustus

Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit (edaspidi ERKL või käsitööliit) väärtustab, hoiab ja arendab paikkondlikke eripärasid arvestades rahvuslikke käsitöötraditsioone kui kultuurinähtust ja elatusallikat.

Tulevikupilt

Eesti käsitöö on tunnustatud ja mitmekesine kultuurinähtus, mis koondab endas erinevaid omanäolisi valdkondi, on populaarne ja armastatud. Eesti käsitöö on hinnas kui eestlaste identiteedi väljendaja. Eesti käsitöö on eestimaalasele oluline ja võõramaalase silmis eriline.

Traditsioonilised käsitööoskused on meie vaimse kultuuripärandi tähtis osa. Selle mõistmiseks, säilitamiseks ja väärtustamiseks rõhutakse tervikule, käsitletakse vaimset ja materiaalselt pärandit lahutamatuna koos ning võrdselt.

Eestis on säilinud rikkalik ja mitmekesine paikkondlik käsitöötraditsioon ning käsitöö ei ole jäänud vaid väheste entusiastide huviks. Paikkondlikud käsitöötraditsioonid saavad järjest enam tähelepanu ja leiavad rakendust. Käsitööoskusi arendatakse pidevalt edasi, tagatud on koolitatud ja motiveeritud järelkasv, traditsioonide edasikandjad. Ajaga kaasas käiv käsitöö on jõudnud paljude eestlasteni, olles igapäevases kasutuses. Käsitööõpetaja kui väljaarenenud käsitöömeistri elukutse on hinnas ja ühiskonnas väärtustatud.

Käsitöötraditsioone kujundatakse erinevatel eluetappidel, alustades kodust ja koolist, lõpetades nende oskuste pideva arendamise ja täiendamise käsitööettevõtluse edendamise kaudu. Käsitööd väärtustatakse kui kultuurinähtust ja elatusallikat ning kui võimalust propageerida rohelist mõtteviisi.

Käsitöötraditsioonide hoidmiseks ja arendamiseks toimib jätkusuutlik organisatsiooniline ja ettevõtlust toetav võrgustik, kuhu on kaasatud nii käsitööliidu liikmed kui käsitööhuvilised ja käsitööd toetavad huvigrupid. ERKL on riiklikult rahastatud, ja see aitab tagada käsitööliidu ülesannete eduka täitmise. ERKL on Põhjamaade ja Euroopa käsitöövaldkonna katusorganisatsioonide liige ja omab käsitöömeistrite kontakte mujal maailmas. Käsitööliidul on kontaktid muuseumide, koolide ja rahvakunstiga seotud institutsioonidega.

Hetkeolukorra

kirjeldus ERKL-i

tugevused

Eesti käsitöö juhtimiseks ja arendamiseks on loodud paikkondlik käsitööühenduste ja käsitööettevõtjate võrgustik. Toimib koostöö valdkondlike alaliitudega. Organisatsioonil on hea maine ja pädev apoliitiline juhtkond. ERKL-i juhatus ja paikkondlikud seltsid on suutnud oma tegevusse kaasata hulgaliselt missioonitundega inimesi, kes on eesti käsitöötraditsioonide kandjateks ja edasiarendajateks.

Liikmeskonnas on esindatud erinevad vanusegrupid ning organisatsioonis valitseb toetav sisekliima. ERKL-il on toimivad motivatsiooni- ja tunnetusviisid käsitöö arendamiseks, populariseerimiseks ja loometegevuse ergutamiseks. Organisatsioon pakub mitmekülgset koolitust ja nõustamist nii oma liikmetele kui käsitööhuvilistele

ning korraldab kutseeaduse järgset kutseomistamist ja kutsetunnistuste väljastamist käsitöövaldkonnas. Toimib konkursisüsteem uute toodete saamiseks. Rahvakunsti- ja käsitöövaldkonna väärtustamiseks antakse välja Pärandihoidja auhinda, märki Tunnustatud Eesti Käsitöö ja ettevõtlusauhinda Käsitööettevõtja. Tunnustussüsteem täieneb uute algatuste tekkimisel.

ERKL on usaldusväärne koostööpartner. Loodud on tihe suhteõrgustik, koostöö riigi ja kohaliku omavalitsuse asutustega, muuseumide, haridusasutustega. Hetkel toimib tihe koostöö Eesti Rahva Muuseumiga, TÜ Viljandi Kultuuriakadeemiaga, Rahvakultuuri Keskusega, Kutsevalifikatsiooni SA Kutsekojaga ning Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtjate assotsiatsiooniga (EVEA), Eesti Vabaharidusliidu ja Eesti Käsitööõpetajate Seltsiga AITA. ERKL on Põhjamaade Käsitööliidu ja Euroopa Rahvakunsti- ja Käsitöö Föderatsiooni liige.

Vaatamata kogu käsitöövaldkonna tagasihoidlikele materiaalsetele vahenditele on ERKL-i juhtimine (büroo) stabiilselt riiklikult rahastatud. Hooajalised tegevused koos mitmete traditsiooniliste ettevõtmistega on käsitööliikumise selgrooks. Meil on toimiv koduleht ja sotsiaalõrgustike kanalid, millede kaudu saame edastadastada olulist teavet. Kõik see on loonud eeldused vaimse pärandi säilimiseks ja edasikestmiseks. Käsitöötraditsioonide ja –oskuste säilimiseks oleme loonud koostöö vanu tehnikaid valdavate meistrite ja käsitööd õpetavate koolidega. See loob pinnase käsitöövaldkonna traditsioonide ja tehnikate säiliseks ja edasikandumiseks. Hetkel ülipopulaarsed rahvarõivakursused hõlmavad erinevaid käsitöövaldkondi ja toetavad meie käsitööpärandi säilimist.

ERKL-i nõrkused

Peamiseks nõrkuseks on paikkondlike käsitööühingute pideva rahastuse puudumine. Eriti paikkondlikul tasandil ei ole piisavalt survestatud riiklikke institutsioone rahastuse suurendamiseks. Võrreldes teiste rahvakultuuri valdkondade esindusorganisatsioonidega on käsitöö jäänud endiselt tagaplaanile. Rahastuse vähesusest tulenevalt puuduvad paikkondlikud palgalised töökohad sealsetele koordinaatoritele, mistõttu kannatab peaasjalikult organisatsiooni jätkusuutlikkus ja ERKL-i eesmärkide laiapõhjalisem elluviimine. Mitmed keskseltsid on lõpetanud tegevuse rahalise toetuse ja käsitööentusiastide puudumise tõttu.

Käsitööliikumise sisemise nõrkusena võib välja tuua tagasihoidliku koostöö ja infovahetuse osades paikkondades. Vajaka jääb reklaamist, et jõuda iga huviliseni. Paikkonna infopunktid ei ole soovitud tasemel käivitunud, teabe edastamiseks ei jätku piisavalt vahendeid. Käsitöö propageerimiseks ei ole ERKL-il avalikkuses levitatavat väljaannet, avaliku elu tegelasi ei ole piisavalt kaasatud ERKL-i tegevusse.

Puudub koostöö kunsti- ja käsitöö huvikoolidega. Liidu liikmeskond vavaneb ja ei ole loodud noorteorganisatsiooni. Käsitöö ei ole pelgalt kultuurinähtus, vaid ka elatusallikas. Viimastel aastatel hoogu võtnud tegevus väikeettevõtjate toetamiseks pole andnud veel soovitud tulemusi.

Väliskeskkonnast tulenevad võimalused

Eestlaste eneseteadvus ja identiteet on tugev, millest annab tõestust laulu- ja tantsupidude traditsiooni elujõulisus ning tahe kanda oma paikkonna rahvarõivaid. See loob omakorda soodsa keskkonna eesti käsitöö väärtustamiseks ja levikuks.

Riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutused väärtustavad rahvuslikku käsitööd, kasutades seda oma interjöörides ja ametlikes kingitustes.

Hoogustuv elukestev õppimine võimaldab käsitööl oma kandepinda laiendada nii hobitegevuse kui elatusallikana. Laienenud ja süvenenud on nii pärandtehnoloogiale kui uusloomingu põhinevad käsitöökursuste teemade ring. Kutsestandartite uuendamine pakub võimalusi käsitöötundide mitmekesistamiseks üldhariduskoolides, kutseõppes ja õpetajate täiendkoolituses. TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia rahvusliku käsitöö osakonna õppekavaarenduse tulemusena koolitatakse kõigis traditsioonilistes käsitöösuundades uurijaid, meistreid ja ettevõtjaid. Maalähedase ja loodusliku eluviisi levik suurendab traditsiooniliste käsitööoskuste juurde tagasipöördumist. Ühiskonnas on tugevnemas keskkonnasõbralike tehnoloogiate kasutamine ja taaskasutusmõtteviisi juurdumine. Hoogustuv siseturismi areng ja turistide profiili muutumine on toonud kaasa eriliste ja vahetute elamuste otsimise, mis omakorda suurendab nõudlust omanäoliste ja paikkondlikku identiteeti kandvate toodete ja teenuste järele.

Väliskeskkonnast tulenevad ohud

Kuna pealekasvav põlvkond tihti ei väärtusta aega ja oskusi nõudvat käsitööd, on tõsine oht käsitööliikumise elujõulisusele järelkasvu puudumisele. Üleilmastumine ja tarbijate vähene teadlikkus on löönud teatud väärtushinnangud ühiskonnas paigast ära. Endiselt on suureks probleemiks odava masstoodangu pealetung, mida tihti pakutakse eesti rahvusliku käsitööna. Masstoodangus on märgata ohtlikku tendentsi rahvusmuustrite üleekspluateerimisel. Linnastumine ja omakultuurist võõrandumine loob olukorra, kus paikkonna traditsioonilisele käsitööle ja sellega seotud väärtustele ei pöörata piisavalt tähelepanu, et tagada jätkusuutlik areng. Käsitöö arengule seab piire riiklike ja kohalike toetusmehhanismide, stabiilse tegevustoetuse puudumine paikkondades. Riigi regionaalpoliitika on puudulik, käsitööd ei väärtustata piisavalt kui kultuurinähtust, elustiili ja võimalikku elatusallikat.

Strateegilised eesmärgid

Eesmärk 1. Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit on hästitoimiv organisatsioon, mis koondab Eesti käsitöövaldkonda ja selles osalejaid.

Kindel struktuur, ladus koostöö

Näitajad:

- Liikmeks olevate käsitööühenduste arv
- alaliitude arv
- paikkondlike käsitöökeskuste arv
- paikkondlike infopunktide arv
- rahvarõivanõuandekodade arv
- käsitöövaldkonna võrgustikus osalejate andmete ajakohasus
- teabepäevade ja neil osalevate inimeste arv

Olulisemad tegevused:

- Pikaajalise mõjuga võrgustiku hoidmine, organisatsiooni põhiväärtuste mõtestamise ja arendamise kaudu.
- Käsitööühenduste kaasamine ja toetamine.
- Käsitöökeskuste kaasamine ja toetamine.

- Rahvarõivanõuandekodade loomisele kaasaaitamine ja toetamine.
- Alaliitude loomisele kaasaaitamine ja toetamine, noorteorganisatsioonile kaasaaitamine ja toetamine.
- Paikkondlike infopunktide tegevuse hoogustamine.
- Käsitöövaldkonna võrgustikus osalejate andmete kogumine ja korrastamine.
- Teabepäevade korraldamine paikkondades.
- Maakondlike rahvakultuurispetsialistide kaasamine, toetamine ja väljaõpe.

Eesmärk 2. Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit esindab eesti käsitöö valdkonda Eestis ning Euroopas.

Meil on palju sõpru, oleme nähtavad

Näitajad:

- kuulumine valdkonnaga seotud olulistesse ühendustesse Eestis ja Euroopas, osalemine juhtorganite töös
- koostööprojektide ja sündmuste arv (meistriklassid, konverentsid, näitused jms)
- Eesti Käsitöö logo kasutamisosigusega käsitöökeskuste arv
- meediakajastuste arv: ERKL-i tegevust ja Eesti käsitööd kajastavad saated ning ilmunud artiklid
- koostööpartnerite arv

Olulisemad tegevused:

- Jätkusuutliku koostöö tugevdamine Eestis ja Euroopas.
- Eesti ja Euroopa käsitöömeistrite omavaheliste kontaktide tihendamine ja ühistegevuse korraldamine.
- Käsitöö valdkonna huvide esindamine riiklikul tasandil: valdkonna poliitikate kujundamine, algatamine ja toetamine. Kaasa rääkimine kultuuripoliitika kujundamisel.
- Eesti käsitöö kuvandi kujundamine, arendamine ja tutvustamine.
- Visuaalse identiteedi hoidmine.
- ERKL-i tegevuse kajastamine kodulehel ja suhtlusvõrgustikes.
- Reklaammaterjalide ja infolehe Teataja kirjastamine.
- Koostöö meedia ja kirjastustega ning ettevõtmete pidev kajastamine meedia ja väljaannete kaudu.
- Koostööpartnerite kaasamine valdkonna arendamisse ja võrgustiku töösse.

Eesmärk 3. Rahvuslik käsitöö säilib elujõulisena tänu elukestvate õppele, järelkasvu toetamisele ja mitmekesisele koolitustegevusele.

Õppida on mõnus, see viib edasi

Näitajad:

- erinevatele sihtgruppidele suunatud koolituste arv
- mentorprogrammi koolituste arv

- noortele suunatud koolituste arv
- koolitustel osalenute arv erinevate sihtrühmade lõikes
- väljaantud kutsetunnistuste arv
- meetoodiliste materjalide arv

Olulisemad tegevused.

- Organisatsiooni sisekoolituste korraldamine: nt Juhtide kool ja õppereisid.
- Mentorprogrammi arendamine ja haldamine.
- ERKL koolituskeskuse arendamine ja selle kaudu täiendkoolituste korraldamine valdkonna erinevatele sihtrühmadele, sh õpetajatele ja käsitööettevõtjatele.
- Koostöö huvi- ja üldharidus-, kutseõppe- ja kõrgkoolidega ning käsitöö-, töö- ja tehnoloogiaõpetajate seltsidega: ühisosa leidmine ning koolitusprogrammide ja meetoodiliste materjalide koostamine, käsitöö valdkonna sidustamine ettevõtlusõppe ning loov- ja uurimistöodega.
- Lastele ja noortele suunatud õppetegevuse, ettevõtmiste ja konkursside korraldamine.
- Hääbuvate käsitöötehnikate ja haruldaste meistrioskuste dokumenteerimine vaimse pärandi säilitamise ja edasiandmise eesmärgil.
- Kutset omistava organina käsitöö valdkonna kutsete süsteemi arendamine koostöös Kutsekojaga ning kutsetunnistuse väärtustamine.
- Uute koolitusprogrammide leidmine ja rakendamine Euroopa Liidu struktuurfondide toetusel.
- Rahvusvahelistel koolitustel osalemine ja nende korraldamine Eestis.
- Rahvarõivaste valmistamise koolituste korraldamine ja koordineerimine paikkondades.

Eesmärk 4. Rahvusliku käsitöö traditsioon ja järjepidevus on nähtav, hoitud ja hinnatud.

Ise tehtud, hästi tehtud.

Näitajad:

- vaimse kultuuripärandi nimistu käsitööga seotud sissekannete arv
- tunnustatute ja stipendiaatide hulk
- üle-eestiliste käsitöösündmuste arv
- lastele ja noortele suunatud käsitöösündmuste arv
- paikkondlike käsitöösündmuste arv
- aastateemaga seotud ettevõtmiste arv
- erinevate käsitöövaldkondadega seotud ettevõtmiste arv
- käsitöö populariseerimisele suunatud konkursside ja osalejate arv
- lastele ja noortele suunatud konkursside ja osalejate arv
- avaldatud trükiste arv

Olulisemad tegevused:

- Rahvusliku elulaadi ja paikkondlike käsitöötraditsioonide hoidmine, uurimine, tutvustamine ja arendamine.
- Käsitööga seotud vaimse pärandi väärtustamine, dokumenteerimine ja laiemale üldsusele tutvustamine.
- Rahvarõivaste valmistamise ja kandmise traditsiooni hoidmine ja edendamine.
- Pärandihoidja, auliikme jt. käsitöövaldkonna tunnustuste väljaandmine.
- Käsitööstipendiumite väljaandmine.

- Paikkondlike, üle-eestiliste ja rahvusvaheliste sündmuste (sh konverentsid, seminarid, näitused, laadad, laagrid jms) korraldamine.
- Lastele ja noortele suunatud ettevõtmiste korraldamine.
- Käsitöö eri valdkondade laiaulatuslik tutvustamine aastateemade, konkursside ja kirjastustegevuse kaudu.

Eesmärk 5. Tarbija märkab, tunnustab ja väärtustab kvaliteetset eesti käsitööd ja selle valmistajat.

Oma on armas

Näitajad

- Tunnustatud Eesti Käsitöö tuntus tarbijate seas
- Väljastatud Tunnustatud Eesti Käsitöö märkide arv
- Konkursside võidutööde käsitööturule jõudmine
- Käsitööliidu poolt tunnustatud käsitööpoodide ja avatud meistrikodade arv
- Toetajaliikmete arv
- Ettevõtjatele suunatud koolituste, ettevõtluspäevade ja neil osalejate arv
- Toetusprogrammidest toetust saanud ettevõtete arv
- Erinevate valdkondade vaheliste (sh käsitöö) koostööprojektide arv
- Meistrite ning käsitöötoodete ja -teenuste meediakajastuste arv
- Tarbijate rahuloluuuringute tulemused

Olulisemad tegevused:

- Kvaliteetse käsitöö esiletõstmine ja laiem tutvustamine märgi Tunnustatud Eesti Käsitöö kaudu.
- Uue käsitöötoodangu tutvustamine, uute turgude ja otsekontaktide vahendamine ja leidmine ning tootearenduspreemiade välja andmine.
- Käsitööpoodide ja avatud meistrikodade kaardistamine, tutvustamine ning nende loomise toetamine.
- Käsitööettevõtjate koondamine ja laiem kaasamine alaliidu kaudu, ettevõtjatele suunatud toetusprogrammide vahendamine ja arendamine, sh käsitööettevõtjate huvide esindamine toetusmeetmete loojate ja rakendajate juures. Ühisturunduse toetamine ja arendamine
- Käsitööettevõtluse kvaliteedi arendamine läbi seire, analüüsi ja edulugude väljatoomise, koolituste korraldamise.
- Noorte kaasamine käsitööettevõtlusse: juhendamine ja mentorlus, konkursid, loovprojektid, müügivõimaluste pakkumine jms.
- Koostöö kutse- ja kõrgkoolide, disainerite, tootmis- ja turismiettevõtetega, samuti kohalike omavalitsuste ja Ettevõtluse Arendamise Sihtasutusega eesmärgiga luua uusi tooteid ja teenuseid ning parandada turundusteabe kättesaadavust. Toetajaliikmete kaasamine.
- Tarbija teadlikkuse kasvatamine läbi kvaliteetse käsitöö olemuse (materjal, valmistaja, tehnoloogia, tarbimisväärtus, esteetiline väärtus jms). Tarbijate teavitamine kvaliteetse Eesti käsitöö pakkujatest ja õpetajatest.
- Tarbija ja tootja teadlikkuse tõstmine suunatud turunduse kaudu.

Arengukavas kasutatud mõisted:

KÄSITÖÖKESKUS – tegutsev keskus, kus eesmärgid on seotud käsitöövaldkonnaga

KÄSITÖÖÜHENDUS – huvilisi ühendav juriidiline ühendus või seltsing

PAIKKONDLIK TEABEPUNKT – käsitööliidu teavet edasi andev keskus, ühingu asukoht vms

LIIGE – Paikkondlik käsitööselts, –ühendus, –keskus või –seltsing . Liikmelisuse otsustab ERKL juhatus avalduse alusel. Liikmestaatusest vabastab vabas vormis avaldus.

ALALIIT – Valdkonnapõhine füüsilisi või juriidilisi isikuid ühendav liit.

TEABEPUNKT (seni infopunkt) – Käsitööliidu teavet edastav keskus (pood, kool, ettevõtte jms).

KOOSTÖÖPARTNERID – Asutused ja institutsioonid, kelledega tehakse koostööd ja vahetatakse teavet käsitöövaldkonnas (muuseum, kool, keskused, käsitööinstitutsioonid jms).

VOLIKOGU koosneb liikmete ja alaliitude esindajatest.

RAHVARÕIVANÕUANDEKODA on institutsioon, mis kogub, valdab ja jagab huvilistele rahvarõivaalast teavet.